

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชวนชมแฟนซีสำหรับผู้สูงอายุ
ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

The development of learning activities to producing fancy *adenium obesum* for
the elderly through participation of network partners

นิรันดร์ ยิงยวด^{1*}, ประสงค์ ตันพิชัย¹, พัชรภา กล้าหาญ¹ และ ปิยนุช จันหา²

Nirun Yingyuad¹, Prasong Tanpichai¹, Patcharapa Klahan¹ and Piyanuch Junha²

(วันรับบทความ : 12 กันยายน 2564/ วันแก้ไขบทความ : 15 พฤศจิกายน 2564 / วันตอบรับบทความ : 16 พฤศจิกายน 2564)

(Received Date : Sep 12nd 2021 , Revised Date : Nov 15th 2021, Accepted Date : Nov 16th,2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชวนชมแฟนซีสำหรับผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 2) สะท้อนผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชวนชมแฟนซีสำหรับผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย กระบวนการวิจัยมี 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเตรียมความพร้อม 2) ระยะออกแบบและดำเนินการจัดกิจกรรม 3) ระยะสรุปผลและสะท้อนผล ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยประกอบด้วย 3 ภาคส่วน ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยอาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ จำนวน 4 คน มีบทบาทเป็นนักวิจัยขับเคลื่อนการพัฒนา และนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการ 2) ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 13 คน เป็นผู้ร่วมปฏิบัติการ 3) กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 1,635 คน เป็นกลุ่มเป้าหมายและผู้เข้าร่วมกิจกรรม การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบวัดความรู้ แบบบันทึกผลงาน และแบบวัดความพึงพอใจ หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมดำเนินการสรุปและสะท้อนผลโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชวนชมแฟนซีสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 5 ฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) สายพันธุ์ชวนชม 2) การเตรียมวัสดุปลูก 3) การปลูกและดูแลรักษา 4) การขยายพันธุ์ 5) หลักและเทคนิคการผลิตชวนชมแฟนซี ผู้สูงอายุมีความรู้และทักษะการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การติดตามผลงานหลังการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ และผู้สูงอายุมีระดับความพึง

¹ ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 73140

¹ Department of Human and Community Resource Development, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus

*ผู้ติดต่อหลัก Email: fedunry@ku.ac.th

*corresponding author Email: fedunry@ku.ac.th

² โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ จังหวัดนครปฐม 73140

² Kasetsart University Laboratory School Kamphaeng Saen Campus Center for Educational Research and Development, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus

พอใจในระดับมาก ส่วนผลการสะท้อนคิดพบว่า เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สามารถนำไปเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวันในการเพิ่มมูลค่าเพื่อการเสริมสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ส่วนข้อเสนอแนะควรนำไปขยายผลสู่ชุมชนโดยเพิ่มผู้มีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุภายในพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, การผลิตชวนชมแฟนซี, ผู้สูงอายุ

Abstract

This action research aimed to 1) develop learning activities to producing fancy *adenium obesum* for the elderly through participation of network partners 2) reflect the results of development learning activities to producing fancy *adenium obesum* for the elderly through participation of network partners. The 3 phases of research processes were 1) preparation 2) design and implementation and 3) conclusion and results' reflection. The participants consisted of 3 sectors were 1) 4 lecturers form Department of Human and Community Resources Development, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University as a researchers and 15 students in the field of Agricultural and Environmental Education as co-operatives 2) The 13 local government organizations leaders were the co-operatives and 3) The 1,635 elderlies were the target group and participants. Data collection was done by achievement test, record form, and satisfaction questionnaire. After completing the activity summarize and reflect the results by interview and group discussion. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results showed that the network partners *had joined* developed learning activities to produce fancy *adenium obesum* for the elderly in 5 learning bases consisting of 1) Adenium species 2) Preparation of planting materials 3) Planting and maintenance 4) Propagation 5) Principles and techniques for producing fancy *adenium obesum*. The elderlies had knowledge and practical skills at a moderate level. The follow-up after practice was fair. And the elderlies had a high level in satisfaction. The reflection results found that the activity is appropriate for the elderlies, can be used as a daily activity in adding value for incomes. While recommendations shown that these activities should be used to expand in the community by increasing the participation of network partners for potential development of the elderly in academic service area of Kasetsart University.

Keywords: Learning Activities, Fancy *Adenium obesum* Production, The Elderly

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจกันเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีผลกระทบอย่างกว้างขวางในระดับมหภาค เช่น ผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ รายได้ต่อหัวของประชากร การจ้างงานและผลิตภาพของแรงงาน เป็นต้น ส่วนในระดับจุลภาค เช่น ผลต่อตลาดผลิตภัณฑ์และบริการโดยเฉพาะด้านการเงินและด้านสุขภาพ เป็นต้น การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนสำคัญที่ต้องการการวางแผนอย่างเป็นระบบ เนื่องจากต้องใช้เวลาในการดำเนินการกว่าจะเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ระบุว่า ประเทศไทยได้ถูกจัดให้เป็นประเทศที่อยู่ในสังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 กล่าวคือ ในขณะนั้นประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10.4 ของประชากรทั้งหมด โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้คาดการณ์ว่าโครงสร้างประชากรไทยกำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุสมบูรณ์แบบภายในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2551–2571 โดยสัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.1 เป็นร้อยละ 23.5 หรือ 1 ใน 4 ของประชากรทั้งประเทศ (ชมพูนุช พรหมภักดี, 2556)

จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรผู้สูงอายุโดย กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2560) พบว่า ร้อยละของผู้สูงอายุที่ทำงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สะท้อนได้ว่าผู้สูงอายุมีความต้องการทำงานเพิ่มสูงขึ้น โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องจากภาคเกษตรกรรมไม่มีการกำหนดอายุเกษียณ ผู้ที่เกษียณอายุจากงานประเภทอื่นบางส่วนก็สามารถกลับเข้าทำงานในภาคเกษตรกรรมได้ และสามารถทำงานได้จนกว่าจะไม่ต้องการทำงาน สำหรับผู้สูงอายุที่ทำงานนอกภาคเกษตรกรรม ส่วนใหญ่ทำงานเป็นผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง และช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ดังนั้น จึงควรส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพอิสระทางด้านเกษตรกรรมที่มีลักษณะงานอดิเรก สร้างความเพลิดเพลิน ได้พบปะผู้คน มีการรวมกลุ่มกัน การประกอบกิจการที่ไม่สร้างความเหน็ดเหนื่อยหรือเคร่งเครียดกับการประกอบกิจการมากนัก จึงจะทำให้โอกาสในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านอาชีพของผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จได้ (นนทยา อิทธิชินบัญชร, 2559)

วิภาณันท์ ม่วงสกุล (2558) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิดพหุคูณพลัง ประกอบด้วย ผู้สูงอายุต้องดูแลสุขภาพตนเองให้เหมาะสม ควรเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว ครอบครัวควรให้การยอมรับนับถือผู้สูงอายุและไปมาหาสู่เพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ตามลำพัง ส่วนชุมชนควรเปิดโอกาสให้มีพื้นที่ชุมชนให้ผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีกิจกรรมต่างๆ ที่เสริมสร้างศักยภาพและเสริมรายได้ให้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง

ณัฐจิตตา เทวเลิศสกุล และคณะ (2559) ทำการวิจัยแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาวะให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการทางด้านการดูแลสุขภาพ ด้านการพัฒนาความรู้ ด้านรายได้และสวัสดิการสังคม และด้านครอบครัว/สังคม ส่วนแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาวะให้เป็นพลัง หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดกิจกรรมสนทนากับผู้สูงอายุ การพัฒนาด้านอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การจัดตั้งชมรมเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ส่วน ดวงพร กิจอาทร และคณะ (2560) ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มอาชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพผลิตยาหม่องและพืชมะนาว ภายใต้การส่งเสริมและสนับสนุนของเจ้าหน้าที่และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการผลิต การตลาด การทำบัญชี และการบริหารจัดการกลุ่มในเชิงธุรกิจจนประสบผลสำเร็จ สามารถสร้างรายได้และความภาคภูมิใจให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ

ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งการพัฒนาด้านอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ประกอบกับภาควิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ ได้ดำเนินการภารกิจในการบริการวิชาการสู่ชุมชน ตามแนวทางบูรณาการการพัฒนาระหว่างมหาวิทยาลัย โรงเรียนและชุมชน โดยในระหว่างปี พ.ศ. 2560-2562 ภาควิชาฯ ได้รับงบประมาณแผ่นดินในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพแรงงานผู้สูงอายุภาคการเกษตรเพื่อความมั่นคงในชีวิตทางด้านอาหารภายใต้ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน ผลการประจักษ์ร่วมกันระหว่างเครือข่ายได้ข้อสรุปว่า ควรมีกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้สูงอายุสนใจและสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุโดยการเพิ่มมูลค่าจากสิ่งที่มีอยู่ในครัวเรือนซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้น เพื่อเป็นการขับเคลื่อนและรวบรวมองค์ความรู้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัยสำหรับการเตรียมความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ของสังคมไทยในอนาคต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตขนมแพนซีสำหรับผู้สูงวัยผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตขนมแพนซีสำหรับผู้สูงวัยผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย
2. เพื่อสะท้อนผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตขนมแพนซีสำหรับผู้สูงวัยผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

นิยามศัพท์

กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การปฏิบัติจริงที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และทักษะในการขยายพันธุ์ชนวมโดยวิธีการการเสียบยอดเพื่อให้ต้นชนวมมีสีดอกที่หลากหลายภายในต้นเดียวกัน

การผลิตชนวมแฟนซี หมายถึง การขยายพันธุ์ชนวมโดยวิธีการเสียบยอดเพื่อให้ต้นชนวมมีสีดอกที่หลากหลายภายในต้นเดียวกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ภาคส่วน ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้แก่ อาจารย์ภาควิชาการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และชุมชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 4 คน มีบทบาทในฐานะนักวิจัยขับเคลื่อนการพัฒนา และนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการ 2) ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 13 คน มีบทบาทเป็นผู้ร่วมปฏิบัติการ 3) กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 1,635 คน (จัดอบรมเชิงปฏิบัติการทั้งหมด 20 รุ่น) มีบทบาทเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมและเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยมีระยะเวลาการวิจัย 1 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560–กันยายน พ.ศ. 2561 กระบวนการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ระยะเตรียมความพร้อม** ศึกษาบริบทของเครือข่ายความร่วมมือมหาวิทยาลัยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพและการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ โดยการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้บริหาร/ผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนผู้สูงอายุ ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี การเตรียมความพร้อมในส่วนของนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ มีการฝึกปฏิบัติการเสียบยอดชนวมและการพัฒนาศักยภาพนิสิตในการจัดการเรียนรู้ทางด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม

2. **ระยะออกแบบและดำเนินการจัดกิจกรรม** ผู้มีส่วนร่วมในขั้นนี้ ได้แก่ คณะผู้วิจัย ผู้นำ/ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 13 แห่ง ตัวแทนชมรมผู้สูงอายุ และนิสิต ร่วมกันออกแบบกิจกรรมกิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชนวมแฟนซีสำหรับผู้สูงอายุ โดยการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมซึ่งนักวิจัยและนิสิตจะดำเนินการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ให้กลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุจำนวน 20 รุ่น เมื่อดำเนินการกิจกรรมเสร็จแล้ว มีการทดสอบความรู้ การวัดผลงานและระดับความพึงพอใจ

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้การผลิตชนวมแฟนซี โดยมีลักษณะเป็นแบบทดสอบชนิด ถูก-ผิด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคือ ตอบผิด 0 คะแนน และตอบถูก 1 คะแนน จำนวน 15 ข้อ ส่วนค่าความเชื่อมั่นด้านความรู้ คำนวณด้วยสูตร KR-20 ได้เท่ากับ 0.724 การวัดผลงานโดยใช้แบบบันทึกผลงานจาก

การสังเกตทักษะการปฏิบัติงานและติดตามผลงานหลังจากการปฏิบัติแล้ว 1 เดือน และแบบวัดความพึงพอใจมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พบว่า ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.66-1.00

3. ระยะสรุปและสะท้อนผล สรุปและสะท้อนผลการจัดกิจกรรมโดยการสนทนากลุ่มร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัย ผู้นำ/ผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุในแต่ละรุ่น และนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปเป็นกระบวนการวิจัยได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กระบวนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	กิจกรรม	ผู้มีส่วนร่วม	วิธีการ/เครื่องมือที่ใช้
ระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม	1.1 ศึกษาบริบทของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ	• นักวิจัย • ผู้นำชุมชน	• การศึกษาเอกสาร • การสัมภาษณ์
	1.2 สำรวจปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ	• นักวิจัย • ผู้นำชุมชน • ตัวแทนผู้สูงอายุ	• การสนทนากลุ่ม • การสัมภาษณ์
	1.3 คัดเลือกนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา และดำเนินการพัฒนาศักยภาพนิสิตในด้านทักษะเกษตรและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางเกษตรและสิ่งแวดล้อม	• นักวิจัย • นิสิต	• การบรรยาย • การฝึกปฏิบัติการ • ประเมินผลงาน • การสังเกต
	1.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนิสิต-นักวิจัยและสะท้อนผลในขั้นตอนเตรียมความพร้อม	• นักวิจัย • นิสิต	• การสนทนากลุ่ม
ระยะที่ 2 ปฏิบัติการ ออกแบบและ	2.1 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชวนชมแฟนซีสำหรับผู้สูงอายุ	• นักวิจัย • นิสิต • ผู้นำชุมชน • เกษตรกร	• การสนทนากลุ่ม • การสังเกต • การสัมภาษณ์
	2.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ พร้อมทดสอบความรู้	• นักวิจัย • นิสิต	• กิจกรรมฐานการเรียนรู้ • แบบทดสอบความรู้

ดำเนินการ จัดกิจกรรม	วัดผลงานและความพึงพอใจหลังจาก การดำเนินกิจกรรม	• ผู้สูงอายุ	• แบบบันทึกการสังเกต การปฏิบัติงาน • การติดตามผลงาน • แบบวัดความพึงพอใจ
ระยะที่ 3 การสะท้อน ผลการ เรียนรู้	3.1 การติดตาม สะท้อนการเรียนรู้ 3.2 การสรุปทเรียนร่วมกัน	• นักวิจัย • นิสิต • ผู้นำชุมชน • ผู้สูงอายุ • นักวิจัย • นิสิต • ผู้นำชุมชน • ผู้สูงอายุ	• การสัมภาษณ์ • การสังเกต • การจัดเวทีสะท้อนผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยการวิเคราะห์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการผลิตชวนชมแฟนซี โดยใช้เกณฑ์การแบ่งระดับคะแนนแบบอ้างอิงเกณฑ์ตามหลักการของ Bloom (1971 อ้างใน นัทธ์หทัย ศิริวิริยะสมบุญ, 2555) แบ่งระดับออกเป็น 3 ระดับ คือ

คะแนนร้อยละ 80 – 100	มีความรู้อยู่ในระดับสูง
คะแนนร้อยละ 60 – 79	มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60	มีความรู้อยู่ในระดับต่ำ

ส่วนการวัดระดับความพึงพอใจ การแปลความหมายข้อมูลการประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็นตัวชี้วัดตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของ Best W. John. (1997) และการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

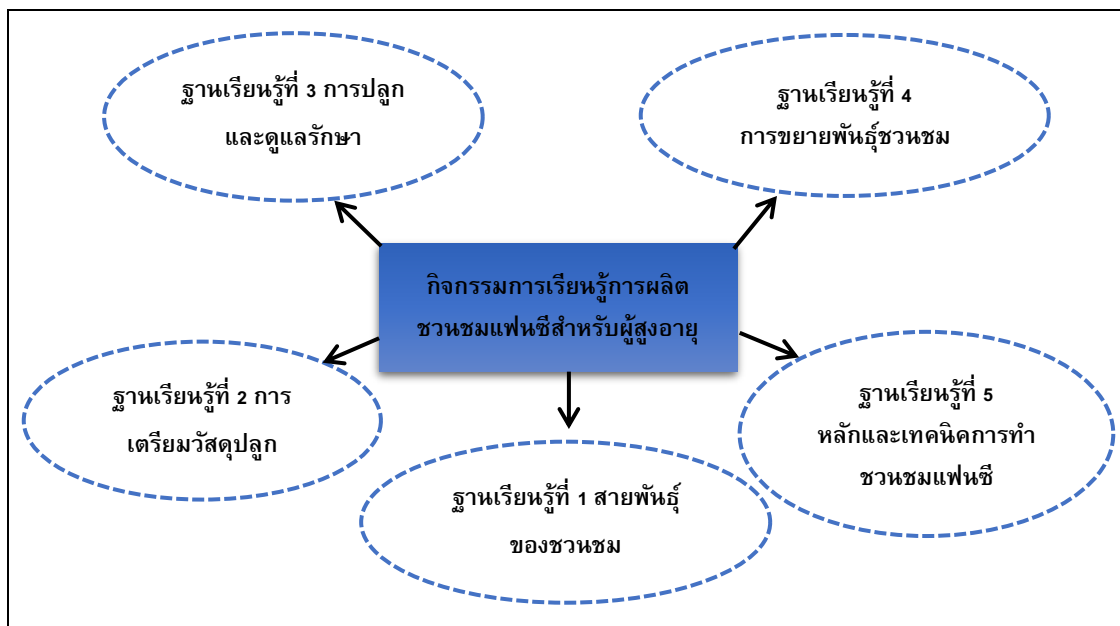
ผลการวิจัย

ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างภาคีเครือข่าย

ภาควิชาการพัฒนาศึกษาการศึกษามนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ได้รับงบประมาณแผ่นดินในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพแรงงานผู้สูงอายุภาคการเกษตรเพื่อความมั่นคงในชีวิตทางด้านอาหารภายใต้ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน โดยคณะผู้วิจัย ผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 13 คน ตัวแทนชมรมผู้สูงอายุ และนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ผ่านการพัฒนาศักยภาพในด้านทักษะเกษตรและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางเกษตรและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการจัดเวทีเพื่อประชุมและ

ออกแบบกิจกรรมร่วมกัน โดยจากผลการประชุมร่วมกันระหว่างเครือข่ายได้ข้อสรุปว่า ควรมีกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้สูงอายุสนใจและสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุโดยการเพิ่มมูลค่าจากสิ่งที่มีอยู่ในครัวเรือน ซึ่งผู้สูงอายุมีความต้องการขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับที่มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก เช่น การผลิตต้นชวนชมหรือเฟื่องฟ้าให้มีสีสันสวยงาม เป็นต้น ประกอบกับทีมงานคณาจารย์ของภาควิชาชีพ มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการขยายพันธุ์พืชกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับและใช้กิจกรรมการผลิตชวนชมแพนซีมาบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนั้น จึงมีการออกแบบกิจกรรมชื่อ “กิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชวนชมแพนซีสำหรับผู้สูงอายุ” โดยมีรายละเอียดกิจกรรมดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชวนชมแพนซีสำหรับผู้สูงอายุ

ที่มา: ผู้วิจัย

บริบทกลุ่มผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชวนชมแพนซีสำหรับผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย นักวิจัยและนิสิตดำเนินการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ให้กลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุจำนวน 20 รุ่น จำนวน 1,635 คน ในพื้นที่ 3 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.50 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 60-69 ปี ร้อยละ 55.50 และพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ร้อยละ 50.30 ไม่ได้ประกอบ

อาชีพ ข้อมูล แสดงจำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ที่อยู่อาศัย ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ที่อยู่อาศัย (จังหวัด)

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	563	34.50
	หญิง	1,072	65.50
	รวม	1,635	100.00
อายุ	50-59 ปี***	190	11.60
	60-69 ปี	906	55.50
	70-79 ปี	452	27.60
	80-89 ปี	83	5.10
	90-99 ปี	4	0.20
	รวม	1,635	100.00
อาชีพ	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	823	50.30
	ข้าราชการ	16	1.00
	เกษตรกร	441	27.00
	ค้าขาย	36	2.20
	รับจ้าง	302	18.50
	ธุรกิจส่วนตัว	17	1.00
	รวม	1,635	100.00
จังหวัด	กาญจนบุรี	63	3.80
	นครปฐม	498	30.50
	สุพรรณบุรี	1,074	65.70
	รวม	1,635	100.00

หมายเหตุ *** เป็นกลุ่มผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการมีอายุ 57 ปีขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง 60 ปี

ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

1. ความรู้

ผลการดำเนินการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ให้กลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุจำนวน 20 รุ่น จำนวน 1,635 คน แต่เนื่องจากในขณะดำเนินกิจกรรมผู้สูงอายุบางท่านไม่สามารถทำแบบทดสอบได้ ดังนั้น จำนวนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการและทำแบบทดสอบความรู้หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมมีทั้งสิ้น 1,235 คน (N=1,235) คิดเป็น

ร้อยละ 75.53 ของจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด ผลจากการทดสอบความรู้ พบว่า ผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตชวนชมแฟนซี มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 9.51$, S.D.= 2.75) โดยมีคะแนนสูงที่สุดเท่ากับ 15 คะแนน และต่ำสุดเท่ากับ 3 คะแนน และเมื่อพิจารณาตามช่วงคะแนนพบว่า ผู้สูงอายุมีระดับความรู้ระดับต่ำ (น้อยกว่าร้อยละ 60) จำนวน 451 คน คิดเป็นร้อยละ 36.52 ส่วนระดับปานกลาง (ร้อยละ 60-79) จำนวน 439 คน คิดเป็นร้อยละ 35.55 และระดับสูง (ร้อยละ 80 ขึ้นไป) จำนวน 345 คน คิดเป็นร้อยละ 27.93 ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวัดความรู้การผลิตชวนชมแฟนซี

ช่วงคะแนน	จำนวน	ร้อยละ	ระดับความรู้
< 9 คะแนน (น้อยกว่าร้อยละ 60)	451	36.52	ต่ำ
9 – 11 คะแนน (ร้อยละ 60-79)	439	35.55	ปานกลาง
12 – 15 คะแนน (ร้อยละ 80 ขึ้นไป)	345	27.93	สูง

$\bar{X} = 9.51$, S.D.= 2.75, X-max = 15, X-min = 3

2. ทักษะ

ผลการตรวจผลงานจากการปฏิบัติการจากผู้ปฏิบัติ 1,235 คน คิดเป็นร้อยละ 75.53 ของจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด พบว่าในแต่ละขั้นตอนผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติได้ถูกวิธีมากกว่าทำผิดวิธี โดยขั้นตอนที่ผู้สูงอายุทำผิดวิธีประกอบด้วยขั้นตอนการเจียนต้นตอและการเสียบกิ่งลงบนต้นตอ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการขยายพันธุ์โดยวิธีการเสียบยอด แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามผลงานหลังจากการปฏิบัติการ พบว่าระยะหลังจากการปฏิบัติการ 45 วัน มีผลงานผู้สูงอายุที่ทำสำเร็จจำนวน 469 คน คิดเป็นร้อยละ 40.16 ของผู้สูงอายุทั้งหมดที่ปฏิบัติ ผลการตรวจผลงานและการติดตามผลงานหลังจากการปฏิบัติการ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4 และ ตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ผลการตรวจผลงานจากการปฏิบัติการจากผู้ปฏิบัติ 1,235 คน

รายละเอียดขั้นตอน	กฎวิธี (คน)	ทำผิดวิธี (คน)	สัดส่วนที่ทำกฎวิธี (ร้อยละ)
1. การเลือกกิ่งพันธุ์ดี	925	310	74.90
2. การเจียนต้นตอ	816	419	66.07
3. การเจียนกิ่งพันธุ์ดี	895	340	72.47
4. การเสียบกิ่งลงต้นตอ	817	418	66.15
5. การพันแถบพลาสติก	902	333	73.04
6. การครอบถุงพลาสติก	1,116	119	90.36

ตารางที่ 5 การติดตามผลงานหลังจากการปฏิบัติการ

ระยะเวลาหลังจากการปฏิบัติการ	ผลงานยังอยู่ใน สภาพดี (คน)	สัดส่วนที่สำเร็จ (ร้อยละ)
7 วัน	765	61.94
14 วัน	682	55.22
21 วัน	574	46.48
30 วัน	524	42.43
45 วัน	496	40.16

3. ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ

ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมโดยรวมพบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในด้านการจัดกิจกรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.82) ส่วนความพึงพอใจในด้านผลการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.99)

ความพึงพอใจด้านการอำนวยความสะดวก พบว่า ความเหมาะสมในการบริการอาหารและเครื่องดื่มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.62) รองลงมา คือ ความเหมาะสมของอาคารและสถานที่ในการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.65) และน้อยที่สุด คือ ความชัดเจนในการประชาสัมพันธ์โครงการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.71)

ความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรม พบว่า ความเหมาะสมของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 1.87) รองลงมาคือ ความรู้ความสามารถของวิทยากรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.57) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.62) และน้อยที่สุด คือ ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.63) ความเหมาะสมของเทคนิควิธีการในการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.64)

ส่วนผลความพึงพอใจในด้านการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า สามารถนำความรู้ที่ได้ไปเสริมสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 1.56) รองลงมาคือ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนางานเกี่ยวกับการเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.66) และน้อยที่สุด คือ ท่านได้ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.69)

ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการตั้งรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

ลำดับ	รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ความพึงพอใจด้านการอำนวยความสะดวก				
1.	ความชัดเจนในการประชาสัมพันธ์โครงการ	4.34	0.71	มาก
2.	ความสะดวกในการลงทะเบียนต้อนรับ	4.43	0.65	มาก
3.	ความสะดวกในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรม	4.46	0.67	มาก
4.	ความเหมาะสมของอาคารและสถานที่ในการจัดกิจกรรม	4.50	0.65	มากที่สุด
5.	ความเหมาะสมในการบริการอาหารและเครื่องดื่ม	4.52	0.62	มากที่สุด
รวมรายด้าน		4.45	0.66	มาก
ความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรม				
6.	ความรู้ความสามารถของวิทยากร	4.54	0.57	มากที่สุด
7.	ความเหมาะสมของเนื้อหาที่จัดกิจกรรม	4.53	0.59	มากที่สุด
8.	ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	4.51	0.63	มากที่สุด
9.	ความเหมาะสมของเทคนิควิธีการในการจัดกิจกรรม	4.51	0.64	มากที่สุด
10.	ความเหมาะสมของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์	4.58	1.87	มากที่สุด
11.	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.54	0.62	มากที่สุด
รวมรายด้าน		4.54	0.82	มากที่สุด
ผลการเข้าร่วมกิจกรรม				
12.	ท่านได้ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน	4.43	0.62	มาก

ISSN 2697-4061 (Online)

13.	ท่านได้ความรู้ที่เป็นเรื่องใหม่เหมาะกับสถานการณ์ปัจจุบัน	4.45	0.62	มาก
14.	ท่านได้รับความรู้ที่เอื้อต่อการนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวัน	4.46	1.19	มาก
15.	ท่านได้รับการพัฒนาทักษะความสามารถที่สอดคล้องกับศักยภาพผู้สูงอายุ	4.41	0.69	มาก
16.	ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเสริมสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว	4.50	1.56	มากที่สุด
17.	ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเองในการทำการเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	4.49	0.66	มาก
18.	ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้ผู้อื่น	4.46	0.68	มาก
	รวมรายด้าน	4.46	0.99	มาก
	รวมทั้งหมด	4.48	0.82	มาก

การดำเนินการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้การผลิตขนมแพนซีสำหรับผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ดังรายละเอียดในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้การผลิตชวนชมแฟนซีสำหรับผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมของ
ภาคีเครือข่าย
ที่มา: ผู้วิจัย

การสะท้อนผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

การสะท้อนผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตขนมแพนชีสำหรับผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยผลการสะท้อนคิดผู้วิจัยได้แบ่งตามกลุ่มเป้าหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้สูงอายุ

ผลการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตขนมแพนชีสำหรับผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายและผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า โครงการดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้สูงอายุโดยตรง ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในผลงานที่ตนเองทำแล้วประสบความสำเร็จ ส่วนผู้ที่ทำไม่ประสบความสำเร็จก็นำเอาประสบการณ์ที่ได้กลับไปทำใหม่ที่บ้านของตนเองจนประสบความสำเร็จ รวมทั้งผู้สูงอายุส่วนใหญ่สะท้อนมาว่า การผลิตขนมแพนชีเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ทำได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก สามารถนำไปเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ และนำไปปรับใช้ ต่อยอดหรือเพิ่มมูลค่าเพื่อการเสริมสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ดังตัวอย่างทรรศนะของกลุ่มผู้สูงอายุ ที่ว่า

“...การจัดกิจกรรมครั้งนี้ทำให้เราได้รับความรู้มากขึ้นและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ยอยากให้มาทุกเดือนเลยคะ..”

“...เป็นความรู้ใหม่ที่ตีมีประโยชน์จะได้นำไปใช้ได้ ขอบคุณาจารย์ขอให้กิจกรรมนี้ขอให้คราวหน้ามาแนะนำทำอีกขอที่สุด...”

“...อยากให้มีบ่อยๆ และอยากให้เราให้ความรู้เกี่ยวกับไม้ยืนต้น ไม้ผลจะเอาไปประยุกต์ใช้ในสวน...”

“...มีเพื่อนที่ไปด้วยกันทำแล้วสำเร็จ ยอดที่เสียขี้ไม่เน่า เขาดีใจมาก ส่วนลูกกลับมาลองทำใหม่ ในต้นเดิม กำลังรอว่าจะติดหรือไม่ติด แต่จะพยายามทำต่อ ทำดีๆ สามารถขายได้ เพราะมันจะสวยงาม 1 ต้นมีดอกหลากหลายสี...”

2. กลุ่มผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตขนมแพนชีสำหรับผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในภาคส่วนของตัวแทนผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าการพัฒนาโครงการดังกล่าวก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้สูงอายุ ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เห็นคุณค่าของตนเองจากผลงานที่ได้ปฏิบัติ ดังทรรศนะของตัวแทนผู้นำชุมชนที่ว่า

“...ขอให้ทางมหาวิทยาลัยมีกิจกรรมมาให้ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เป็นกิจกรรมที่ดีทำให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำยามว่าง เมื่อทำสำเร็จแล้วก็จะเกิดความภาคภูมิใจ มีความสุข เห็นคุณค่าในตัวเองและไม่ว่าเหว เพราะได้มาพบปะพูดคุยกัน ขอขอบคุณท่านวิทยากรทุกท่านเป็นอย่างมากที่สละเวลามาให้ความรู้กับประชาชน...”

“...ตอนประสานคนมาครั้งแรก ค่อนข้างจะยุ่งยาก ไม่อยากมา พอมาแล้ว กลับไปบอก ไปเล่า ให้เพื่อนบ้านฟัง พออบรมอีกรุ่นมากขึ้นเต็มเลย รถไม่พอ เป็นกิจกรรมที่ดีมากสำหรับผู้สูงอายุ...”

3. กลุ่มนิสิตผู้ร่วมปฏิบัติการ

ผลการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชวนชมแฟนซีสำหรับผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายสำหรับกลุ่มนิสิตในฐานะผู้ร่วมปฏิบัติการ พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมในระดับมาก มีทัศนคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ และกิจกรรมที่ดำเนินการมีประโยชน์อย่างมากสำหรับผู้สูงอายุ แต่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์มีคม ดังทรรศนะของตัวแทนนิสิตที่ว่า

“...กิจกรรมสนุกดีครับ ผู้สูงอายุรัก เอ็นดูเราเหมือนลูกเหมือนหลานเลย อบอุ่น เหมือนอยู่กับ ปู่ย่าตายายเลยครับ...”

“...ผมเห็นความสำคัญของทักษะการเกษตร โดยการผลิตชวนชมแฟนซี ที่สามารถสร้าง รายได้ให้ผู้สูงอายุได้ ผลงานท่านก็ออกมาสวยงาม...”

“...ผู้สูงอายุหลายท่านมีความรู้เยอะ สอนง่ายดี บางคนชำนาญมาก แต่ต้องช่วยท่านทำเพราะ เป็นห่วงท่าน เนื่องจากใช้เครื่องมือมีคมในการปฏิบัติ...”

การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ในครั้งนี้ อาจจะเป็นกิจกรรมในระยะสั้นแต่เป็นการจุดประกายกิจกรรม ปฏิบัติที่มีเหมาะสมกับผู้สูงอายุ สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ จะเห็นได้ว่า การสนับสนุนการจัด กิจกรรมจากภาคีเครือข่ายและการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้สูงอายุถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการ สร้างโอกาสในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านอาชีพของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณค่าในสังคมไทย

สรุปและอภิปรายผล

ผลการดำเนินการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้การผลิตชวนชมแฟนซี พบว่า ผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับ การผลิตชวนชมแฟนซีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการตรวจผลงานจากการปฏิบัติ พบว่า ผู้สูงอายุมี ทักษะในระดับปานกลาง และการติดตามผลงานหลังจากการปฏิบัติการ พบว่า ผู้สูงอายุที่ทำสำเร็จคิดเป็นร้อยละ 40.16 ของผู้สูงอายุทั้งหมดที่ปฏิบัติ ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับพอใช้ แต่อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุมีระดับความพึง พงพอใจในการจัดกิจกรรมโดยรวมในระดับมาก เพราะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเสริมสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนางานเกี่ยวกับการเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ นกสร นิละ ไพจิตร และคณะ (2561) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้ทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุจะต้องคำนึงถึงความ

น่าสนใจ กิจกรรมที่จัดให้เกิดการเรียนรู้ต้องสามารถนำไปใช้ได้จริง และสามารถเห็นคุณค่าเป็นรูปธรรม กล่าวคือ กิจกรรมที่เป็นสื่อให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ นั้น ต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้ง่าย เข้าใจง่ายและมีอุปกรณ์ ไม่ซับซ้อน ผู้สูงอายุสามารถทำได้ด้วยตนเอง ไม่อยู่ในสภาวะกดดัน ใช้เวลาไม่นานจนเกินไป สามารถนำไปต่อยอดหรือเพิ่มมูลค่าเพื่อเป็นรายได้ให้กับผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตประจำวันได้

ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด เพราะกิจกรรมมีการวางแผนร่วมกันกับภาคีเครือข่ายของชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างๆ ประกอบกับกิจกรรมดังกล่าวผู้สูงอายุได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเห็นคุณค่าของตนเองจากผลงานที่ได้ปฏิบัติ สอดคล้องกับ ลิขิตา เณลิมพลโยธิน และคณะ (2561) พบว่า เมื่อผู้สูงอายุได้ประกอบอาชีพหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของตนเอง และกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมกันประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันแล้ว จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

จากการสะท้อนผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่าการผลิตชวนชมแผ่นซีดีเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ สามารถนำไปเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ และสามารถนำไปต่อยอดเพื่อการเสริมสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับผลการวิจัยแนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ ของ นนทยา อิทธิชินบัญญัติ (2559) พบว่า ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าตนเองอยู่ในระดับสูงมาก ในด้านภาคภูมิใจในตนเอง มองตนเองในแง่ดี มีความเคารพนับถือตนเอง ปัจจุบันยังมีอะไรที่น่าทำอีกมากมายในชีวิตและตนเองมีคุณค่าเท่าเทียมกับผู้อื่น เพราะผู้สูงอายุเป็นวัยที่ผ่านการทำงานมามาก จึงควรมีความเข้าใจผู้สูงอายุโดยส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพอิสระ (Self-Employed) ที่มีลักษณะงานอดิเรก สร้างความเพลิดเพลิน ได้พบปะผู้คน มีการรวมกลุ่มกัน ไม่ลงทุนมากนัก ไม่เสี่ยง ต่อการลงทุน การประกอบกิจการที่ไม่สร้างความเหน็ดเหนื่อยหรือเคร่งเครียดกับการประกอบกิจการมากนัก จึงจะทำให้โอกาสในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านอาชีพของผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จได้

ผู้สูงอายุที่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขนั้นถือว่าเป็นกลุ่มที่เรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถนำความรู้และศักยภาพที่มีในตนเองมาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาตนเองและสังคม เพื่อไม่ให้ตนเองต้องเป็นภาระทางสังคม สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวโดย จุฑารัตน์ แสงทอง (2560) ที่อธิบายว่าเป็นการกระทำและความรู้สึกของผู้สูงอายุที่ได้มีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งภายในและภายนอกร่างกายโดยไม่เกิดการต่อต้านทางสังคม สิ่งเหล่านี้จะแสดงออกทางพฤติกรรมและการแสดงออกทางสังคมว่าสามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้อย่างเหมาะสมทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม เพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ดังนั้น เมื่อสังคมเปลี่ยนผู้สูงอายุก็ต้องปรับการใช้ชีวิตให้เหมาะสมเพื่อ

เพิ่มคุณค่าให้กับตนเองด้วยการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาวะทางสังคมได้ และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิดพหุพลัง ของวิภาณันท์ ม่วงสกุล (2558) ที่ว่าผู้สูงอายุต้องดูแลสุขภาพตนเองให้เหมาะสม ควรเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว ควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เสริมสร้างศักยภาพและเสริมรายได้ให้ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การผลิตชวนชมแพนซีสำหรับผู้สูงวัยผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในครั้งนี้ถือได้ว่าประสบความสำเร็จเพราะเป็นการพัฒนาศักยภาพและสร้างคุณค่าของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญดำเนินการดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพงษ์ คันทรส และ อัมฤตา สารธิวงศ์ (2561) ในการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุนำร่องโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน “โรงเรียนผู้สูงอายุวิถีคนเสริมงาม” พบว่า กิจกรรมที่ได้ดำเนินการตามหลักสูตรผู้สูงอายุที่นำร่องทดลองใช้นั้นสามารถดำเนินการได้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมด้านนันทนาการและสุขภาพเพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังต้องการพื้นที่ทางสังคม โดยผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับดีและรู้สึกว่าคุณค่าและประโยชน์ต่อสังคมโดยเทศบาลตำบลเสริมงามได้มีบทบาทในการประสานความร่วมมือและการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามหลักสูตรผู้สูงอายุนำร่องอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ดวงพร กิจอาทร และคณะ (2560) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพภายใต้การส่งเสริมและสนับสนุนของเจ้าหน้าที่และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการผลิต การตลาด การทำบัญชี และการบริหารจัดการกลุ่มในเชิงธุรกิจจนประสบผลสำเร็จ สามารถสร้างรายได้และความภาคภูมิใจให้กับกลุ่มผู้สูงอายุได้ และสอดคล้องกับณัฐจิตตา เทวาลีสกุล และคณะ (2559) ที่ว่า แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาวะให้เป็นพลังหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดกิจกรรมนันทนาการให้กับผู้สูงอายุ การพัฒนาด้านอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมทั้งการจัดตั้งชมรมเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ดังนั้น การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเครือข่ายในพื้นที่ชุมชนถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการสร้างโอกาสในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านอาชีพของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงในสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ของสังคมไทยในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ที่สนใจโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุสามารถนำองค์ความรู้การผลิตชวนชมแพนซี ไปฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้มีทักษะที่ชำนาญเพิ่มขึ้น หรือต่อยอดพัฒนาการขยายพันธุ์ชวนชมเพื่อให้มีสายพันธุ์ที่แปลกใหม่สวยงาม ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะให้กับบุตรหลานเป็นการเสริมสร้างคุณค่าของผู้สูงอายุและความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ในการสร้างการมีส่วนร่วมสำหรับการจัดกิจกรรมทางด้านเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนได้ โดยเน้นการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สามารถปฏิบัติได้ง่ายและมีความปลอดภัย รวมทั้งยังสามารถพัฒนาไปสู่การจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินการโดยกลุ่มผู้สูงอายุภายใต้การสนับสนุนของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในชุมชนได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการขยายผลองค์ความรู้และกิจกรรมการผลิตชวนชมแพนซีไปยังชุมชนภายในพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยอื่นๆ ต่อไป ทั้งนี้การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุต้องได้รับการร่วมมือจากเครือข่ายหลายภาคส่วนของสังคม/ชุมชน จึงควรเพิ่มผู้มีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายอื่นๆ มาร่วมวิจัยพัฒนาเพื่อนำไปสู่การสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

2. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่สามารถปฏิบัติการจนผลงานประสบความสำเร็จหรือกลุ่มผู้สูงอายุที่นำองค์ความรู้ไปการผลิตชวนชมแพนซีไปพัฒนาปรับใช้จนเกิดการเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). *ชุดความรู้การดูแลตนเอง และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ “มีงานทำ”*. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- จุฑารัตน์ แสงทอง. (2560). สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์): ภาวะสูงวัย อย่างมีคุณภาพ. *วารสารรัฐสวัสดิการ*, 38(1), 6-28.
- ชมพูนุช พรหมภักดี. (2556). *การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย*. สำนักวิชาการ สำนักงานวุฒิสภา. กรุงเทพมหานคร.
- ณัฐวิจิตตา เทวเลิศสกุล วณิฎา ศิริวรสกุล และ ชัชสรัญ รอดยิ้ม. (2559). แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาวะให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต. *วารสารวิชาการ Veridien E-Journal Silpakorn University*, 9(1), 529-545.
- ณัฐพงษ์ คันธรส และ อัมฤตา สารธิวงศ์. (2561). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนผู้สูงอายุนำร่องในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลเสริมงาม อำเภอสว่างวีรวัฒน์ จังหวัดลำปาง. *วารสารวิชาการ Veridien E-Journal Silpakorn University*, 11(2), 3387-3402.

- ดวงพร กิจอาทร ศิริสรณ์เจริญ กมลลัมสกุล และ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์. (2560). การพัฒนากลุ่มอาชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์*, 6(2), 74-85.
- นัทธ์หทัย ศิริวิริยะสมบุรณ์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง).
- นันทยา อิทธิชินบัญญัติ. (2559). แนวทางการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 8(1), 111-121.
- นภสร นิละไพจิตร นรินทรา จันทกร และ กมลรัตน์ หนูสวี. (2561). การพัฒนาทักษะการการเรียนรู้การสร้างสรรค์แบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุในชนบทไทยด้านการดูแลสุขภาพกาย. *วารสารวิชาการ Veridien E-Journal Silpakorn University*, 11(2), 687-702.
- ลิขิตา เฉลิมพลโยธิน นิตาชล รัตนมณี และ ประสพชัย พสุนนท์. (2561). ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลแหลมใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการ Veridien E-Journal Silpakorn University*, 11(2), 3280-3294.
- วิภาพันธ์ ม่วงสกุล. (2558). การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิดพหุพลัง. *วารสารวิจัยสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 38(2), 93-112.
- Best, J.W. (1997). *Research in Education*. 3rded. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice – Hall, Inc.

Translated Thai References

- Chalermphonyothin, L., Rattanamanee, N., & Phasunon, P. (2018). Factors in Occupational Affecting Quality of Life for the Elderly, Laem Yai Sub-district, Mueang District, Samut Songkhram Province. *Veridien E-Journal Silpakorn University*, 11(2), 3280-3294.
- Department of Elderly Affairs, Ministry of Social Development and Human Security. (2017). *Knowledge Set of Self-Care and Develop the Potential of the Elderly to "have a job"*. Bangkok: Department of Elderly Affairs, Ministry of Social Development and Human Security.
- Devalersakul, N., Siriwarakoon, W., & Chartsarun, R. (2016). The Development of the Elderly as a Burden to Power: Case Study of Rangsit City Municipality. *Veridien E-Journal, Silpakorn University*, 9(1), 529-545.
- Itthichinbunchorn, N. (2016). Guidelines for Creating a Career to Increase Economic Value for the Elderly in Sisaket Province. *Panyapiwat Journal*, 8(1), 111-121.

- Kantharos, N.,& Sarthiwong, A. (2018). Participatory Action Research for Curriculum Development in Pilot Schools for the Elderly in Local Administrative Organizations: A Case Study of Serm Ngam Subdistrict Municipality. Serm Ngam District, Lampang Province. *Veridien E-Journal Silpakorn University*, 11(2), 3387-3402.
- Kitatron, D., Kamonlimsakun, S.,& Watcharakiattisak, T. (2017). Development of Aging Occupational Group in Makluamai Sub-district Administration Organization, Sungneon District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Business Administration Association of Higher Education Institutions of Thailand*, 6(2), 74-85.
- Muangsakul, W. (2015). The Concept of Active Aging and Capacity Development of Ageing Living Alone. *Journal of Social Research, Chulalongkorn University*, 38(2), 93-112.
- Neelapaijit, N., Chantosorn, N.,& Noosawee, K. (2018). Development of Holistic Creative Learning Skills for the Elderly in Rural Thailand in Terms of Physical Health Care. *Veridien E-Journal Silpakorn University*, 11(2), 687-702.
- Phromphak, C. (2013). *Entering Thailand's Elderly Society*. Academic Bureau, Secretariat of the Senate. Bangkok.
- Saengthong, J. (2017). Aging Society (Complete): Quality Aging. *RUSAMILAE JOURNAL*, 38(1), 6-28.
- Siriwiryasomboon, N. (2012). *Factors Affecting Farmers' Acceptance of Safe Vegetable Planting in Bang Yai District Nonthaburi Province* (Master of Science, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang).